

Cuprins

1. Călătoria la Kars.....	9
2. Mahalale îndepărtate.....	16
3. Sărăcia și istoria.....	27
4. Ka și Ipek la cofetăria Viața cea Nouă	44
5. Prima și ultima discuție dintre ucigaș și victimă	52
6. Trista poveste a lui Muhtar.....	64
7. La sediul partidului, la poliție și din nou pe străzi.....	75
8. Povestea lui Lacivert și a lui Rüstem.....	87
9. Un necredincios care nu vrea să se sinucidă.....	101
10. Ka și fericirea.....	109
11. Ka și Șeic Efendi	117
12. Trista poveste a lui Necip.....	125
13. O plimbare prin ninsoare alături de Kadife	135
14. La cină, despre dragoste, vâl și sinucidere	143
15. La teatrul național.....	158
16. Priveliștea zărită de Necip și poezia lui Ka.....	169
17. O piesă despre fata care și-a ars vâlul.....	177
18. Revoluția de pe scenă	185
19. Seara revoluției.....	196
20. Noaptea, în timp ce Ka dormea, și dimineața	204
21. Ka în încăperile reci, înfricoșătoare.....	215
22. Cariera lui Sunay Zaim în armată și în teatrul modern	226
23. Cu Sunay la Statul-Major	242
24. Fulgul de zăpadă hexagonal.....	256
25. Ka și Kadife în camera de hotel	266
26. Comunicatul adresat de Lacivert întregului Occident	273
27. Ka încearcă să-l convingă pe Turgut Bey să semneze proclamația.....	286
28. Ka și Ipek în camera de hotel	296
29. La Frankfurt	301
30. O fericire efemeră	316

31. Reuniunea secretă de la hotelul Asia	320
32. Despre dragoste, lipsa de însemnătate și dispariția lui Lacivert	340
33. Teama de a nu fi împușcat	351
34. Mijlocitorul	366
35. Ka și Lacivert în celulă	379
36. Negocierea între viață și teatru, între artă și politică	393
37. Pregătirile pentru ultima piesă	407
38. Ospetie cu de-a sila	420
39. Ka și Ipek la hotel	429
40. Capitolul rămas la jumătate	443
41. Caietul verde, dispărut	447
42. Prin ochii lui Ipek	455
43. Ultimul act	465
44. La Kars, după patru ani	481

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Orhan Pamuk, *Kar*

Copyright © 2002 by Orhan Pamuk
All rights reserved

© 2012 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto autor: © Spencer Platt/Guliver/Getty Images

Foto copertă: © Sadik Güleç/Dreamstime.com

tototo.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

PAMUK, ORHAN

Zăpada / Orhan Pamuk; trad. din lb. turcă și note de Luminița Munteanu. – Iași :
Polirom, 2012

ISBN 978-973-46-3180-3

I. Munteanu, Luminița (trad.)

821.512.161-31=135.1

Printed in ROMANIA

ORHAN PAMUK

Zăpada

Traducere din limba turcă și note
de Luminița Munteanu

POLIROM
2012

Așa se face că, în vreme ce telespectatorii din Kars o urmăreau din nou pe Funda Eser imitând-o pe fosta doamnă prim-ministru, care-i primea lăcrimând pe mușteriii săi americani, ori dansând din buric cu sinceră veselie, după ce tocmai își bătuse joc de un clip publicitar, o echipă de polițiști specializată în astfel de operațiuni a făcut o descindere discretă la sediul regional al Partidului Egalității între Popoare, aflat în Complexul de birouri Halil Paşa, l-a arestat pe omul de serviciu de origine kurdă – singura persoană aflată acolo – și a confiscat toate documentele găsite prin dulapuri și sertare. Aceiași polițiști în mașină blindată i-au săltat pe membrii comitetului regional de conducere al partidului, pe care ajunseseră să-i cunoască în parte după descinderile din nopțile anterioare, știind astfel și unde locuiau, și i-au arestat sub acuzația de separatism și naționalism kurd.

Naționaliștii kurzi din Kars nu erau reprezentați doar de ei. Cele trei cadavre găsite într-un taxi incendiat, marca Murat, care fusese descoperit în zori, înainte de a fi îngropat în zăpadă, la capătul drumului care ducea spre Digor¹, le aparțineau unor simpatizanți activi ai PKK.

Cei trei tineri, care încercaseră să se infiltreze în oraș cu luni în urmă, se hotărâseră să fugă cu un taxi, îndreptându-se spre munți, neliniștiți de evenimentele din cursul serii, dar, văzând că drumul era blocat de zăpadă, intraseră în panică, iar după ce se luaseră la ceartă, sfârșiseră prin a-și pune capăt vieții cu o bombă declanșată de unul dintre ei. Petiția înaintată de mama uneia dintre victime, care era femeie de serviciu la dispensar, potrivit căreia fiul ei fusese, de fapt, ridicat de acasă de niște persoane necunoscute și înarmate care le sunaseră la ușa pe nepusă masă, precum și petiția înaintată de fratele mai mare al șoferului de taxi, potrivit căreia fratele său nu numai că nu era militant, dar nici măcar nu era kurd, au fost ignorate.

La drept vorbind, întregul Kars era conștient la ora aceea de faptul că avea loc o revoluție, sau cel puțin că în oraș, pe ale cărui străzi patrulau încet două tancuri, ca niște năluci

1. Capitala administrativă a districtului cu același nume din provincia Kars.

întunecate, se petrecea ceva ciudat, dar pentru că totul se întâmpla pe fondul piesei de teatru care se transmitea la televizor și al ninsorii pe care o vedeau căzând fără contenire prin fața ferestrelor, ca în basmele de demult, nu exista nici o umbră de temere. Doar cei care se îndeletniceau cu politica erau puțin îngrijorați.

De pildă, gazetarul și folcloristul Sadullah Bey, respectat de toți kurzii din Kars, s-a pregătit de zilele de pușcărie, despre care și-a dat seama că erau aproape, de îndată ce a auzit la televizor că se instituiseră restricții de circulație pe străzi, dat fiind faptul că avusese parte de nenumărate lovituri de stat militare la viața lui. După ce și-a pus în valiză pijamaua în carouri albastre, fără de care nu putea dormi, medicamentul pentru prostată și pilulele de somn, scufia și ciorapii de lână, fotografia din care-i zâmbea fiica lui de la Istanbul, cu nepotul în brațe, materialele pregătitoare pentru cartea pe care o scria despre bocetele kurde, pe care le culesese în timp, a rămas în așteptare, bând un ceai cu soția sa și uitându-se la televizor, unde Funda Eser dansa din buric pentru a doua oară. Când a sunat cineva la ușă, mult după miezul nopții, și-a luat rămas-bun de la soție, a apucat valiza, a deschis ușa și, nevăzând pe nimeni în prag, a ieșit în strada troienită, și în vreme ce-și amintea cu mirare, purtat de frumusețea uliței tăcute, năpădite de omăt, la lumina magică răspândită de lămpile de pe stradă, care dobândiseră culoarea pucioasei, cum patina în copilărie pe suprafața înghețată a pâraului din Kars, a fost ucis de gloanțele slobozite în capul și în pieptul lui de niște necunoscuți.

După celelalte cadavre descoperite cu luni de zile mai târziu, când zăpada se topise temeinic, a rezultat că în noaptea aceea fuseseră comise și alte crime, dar mă voi strădui să nu amintesc deloc de aceste evenimente, pentru a nu-i măhni și mai tare pe cititorii mei, așa cum a procedat și prudenta presă din Kars. În ceea ce privește zvonurile potrivit cărora respectivele „crime cu autori necunoscuți” ar fi fost săvârșite de Z. Demirkol și de tovarășii săi, acestea nu sunt adevărate – cel puțin în ceea ce privește primele ore ale nopții. Aceștia izbutiseră să întrerupă circuitele telefonice, descinseseră la Televiziunea din Kars și se asiguraseră că emisiia venea în sprijinul revoluției,

iar către sfârșitul nopții își consacraseră toate eforturile descoperirii unui „bard cu voce pătrunzătoare, maestru în cântecele de vitejie și de hotar”, pentru care vădeau o adevărată obsesie. Aceasta deoarece, pentru ca o revoluție să fie cu adevărat o revoluție, era nevoie ca la radio și la televizor să răsunе asemenea cântece.

De îndată ce s-a trezit în acea dimineață, Ka a auzit cum se strecura dinspre holul hotelului, printre ziduri, stucaturi și draperii, vocea poetică a bardului cu pricina, care ajunsese să fie descoperit, în cele din urmă, printre pompierii de serviciu, după ce se făcuseră investigații în cazărmi, în spitale, la liceul de științe și prin ceainăriile deschise de cu zori, și care crezuse mai întâi că avea să fie arestat, ba chiar împușcat, pentru ca apoi să fie adus direct în studio. Camera înaltă, cufundată-n tăcere, era stăpânită de o lumină ciudată, care se strecura cu o forță neobișnuită printre draperiile întredeschise. Dormise foarte bine, se odihnise, dar înainte chiar de a se ridica din pat, știa că era stăpânit de un sentiment de vină care-i submina vigoarea și fermitatea. S-a spălat pe față, gustând din plin faptul că se afla în altă parte, în altă baie decât în cea cu care era deprins, ca orice client obișnuit al unui hotel, s-a bărbierit, s-a dezbrăcat, s-a îmbrăcat, apoi a luat cheia camerei, de care era atârnat un breloc de bronz, și a coborât în hol.

Când l-a văzut pe bard la televizor și când a remarcat liniștea mormântală care domnea în hotel (în hol se vorbea în șoaptă), ca și în oraș, a priceput, puțin câte puțin, ce anume se petrecuse cu o seară înainte și ce anume îi tăinuia propria minte. L-a zâmbit cu răceală băiețandruului de la recepție, a intrat în sala de mese, aflată chiar alături, asemenea unui călător grăbit care n-are deloc de gând să-și irosească vremea într-o urbe ce se distruge singură din pricina violenței și a obsesiilor politice, și a cerut să i se servească micul dejun. Într-un colț, deasupra unui samovar din care se răspândeau aburi, se afla un ceainic pântecos; a văzut pe o farfurie brânză de Kars, tăiată în felii foarte subțiri, iar într-un castron, niște mășline posmăgite, care-și pierduseră strălucirea.

Ka s-a așezat la o masă de lângă fereastră. A rămas cu privirile ațintite asupra străzii copleșite de troiene, care se zărea în toată splendoarea ei printre perdelele de tul. Pe ulița pustie

stăruia ceva atât de melancolic, încât Ka și-a adus aminte, rând pe rând, de recensămintele obișnuite și de recensămintele electorale din copilăria și din tinerețea lui, de perchezițiile generale și de loviturile de stat militare care-i reuneau pe toți în jurul aparatelor de radio și al televizoarelor și în timpul cărora era interzisă circulația pe străzi. La radio se cântau marșuri și, în vreme ce se difuzau comunicate și se vorbea despre restricțiile ce decurgeau din legea marțială, Ka își dorea mereu să se afle undeva acolo, pe drumurile acelea pustii. Așa cum unii sunt încântați de distracțiile de Ramadan¹, Ka era încântat, pe când era mic, de zilele cu puciuri, când toată lumea se învârtea în jurul aceluiași subiect și când bătrânelele, moșnegii ori vecinii păreau mai aproape unii de alții. Familiile istanbuleze din marea și mica burghezie printre care își petrecuse copilăria Ka ironizau, cu un zâmbet discret, practicile absurde ivite după fiecare eveniment de acest fel, din dorința de a-și masca, într-o oarecare măsură, satisfacția față de loviturile de stat militare, care le făceau viața mult mai sigură (ca, de pildă, văruierea tuturor bordurilor din Istanbul, ca în cazărmi, sau tunderea tuturor celor care purtau părul lung și bărbierirea grosolană a tuturor celor care aveau barbă, după ce erau prinși cu arcanul pe stradă de către poliție ori armată). Turcii din înalta burghezie istanbuleză se temeau, pe de o parte, nespus de militari, însă pe de altă parte îi disprețuiau în taină pe acești funcționari care trăiau strâmtorați și sub semnul disciplinei.

Când pe strada aceea, care te ducea cu gândul la un oraș părăsit de sute de ani, și-a făcut apariția un camion militar ce venea din susul pantei, Ka și-a încordat o clipă toată atenția, așa cum făcea în copilărie. Un bărbat îmbrăcat ca un negustor de vite, care abia intrase în încăpere, s-a repezit la el să-l îmbrățișeze și să-l sărute pe obraji:

1. Cea de-a noua lună a calendarului islamic, marcată de un post diurn, a cărui respectare figurează printre cei „cinci stâlpi” ai islamului. Postul se încheie printr-o sărbătoare de trei zile, numită în Turcia *Ramazan Bayramı*, „Sărbătoarea din luna Ramadan”, sau *Şeker Bayramı*, „Sărbătoarea dulciurilor”. Noaptea de Ramadan se asociau, încă din perioada otomană, cu nenumărate ceremonii, reprezentații teatrale, concerte și alte forme de divertisment.

— Felicitări, stimate domn! Să fie cu noroc pentru țară, pentru nație!

Ka și-a adus aminte că așa se felicitau între ei adulții cu oarece dare de mână după puciuri – la fel ca la sărbătorile religioase de pe vremuri. A mormăit și el ceva de genul „să fie de bun augur!”, apoi i s-a făcut jenă.

Ușa dinspre bucătărie s-a deschis, iar Ka a simțit cum îi fugea brusc tot sângele din obraji. Întrase Ipek. Privirile li s-au întâlnit și, preț de o clipă, Ka n-a știut ce să facă. A simțit impulsul de a se ridica în picioare, dar Ipek i-a zâmbit și s-a îndreptat spre bărbatul care tocmai se așezase la una dintre mese. Avea în mână o tavă, iar pe ea o ceașcă și o farfurie.

Ipek pune acum ceașca și farfuria pe masa la care se afla străinul. Ca o chelneriță.

Ka a fost cuprins de un sentiment de pesimism, remușcare și vinovăție; își reproșa că nu fusese în stare s-o salute așa cum se cuvenea, dar asta era altceva și a priceput imediat că nu avea să-și poată tăinui nici măcar sieși acest lucru. Tot ceea ce făcuseră cu o zi înainte fusese o greșeală: faptul că-i propusese pe nepusă masă – ei, unei femei străine – să se mărite cu el, faptul că se sărutaseră (bine, asta era frumos), faptul că-și pierduse capul în asemenea hal, faptul că o ținuse de mână în vreme ce mâncau cu toții la aceeași masă, mai mult – faptul că se afișase fără sfială față de cei din jur, lăsând să se vadă atracția năucitoare pe care o exercita asupra lui. Acum, pentru că nu reușea să-și dea seama ce ar fi putut să-i spună, își dorea ca Ipek să facă la nesfârșit pe „chelnerița” la masa de alături.

Bărbatul în straie de negustor de vite i s-a adresat cu grosolănie:

— Ceai!

Ipek s-a îndreptat plină de naturalețe spre samovar, purtând în mână tava goală. Când s-a apropiat grăbită de masa lui, după ce-l servise cu ceai pe bărbatul acela, Ka și-a simțit inima în gât de emoție.

— Ce s-a întâmplat? l-a întrebat Ipek, zâbind. Ai reușit să dormi cum trebuie?

Ka s-a speriat de această referire la seara anterioară, la momentele de fericire pe care le trăise cu o zi înainte.

— Ai zice că ninsoarea n-o să mai înceteze niciodată, a spus el cu greu.

S-au măsurat unul pe altul în liniște. Ka a înțeles că nu putea spune nimic și că, dacă ar fi rostit ceva, vorbele sale ar fi părut artificiale. A privit-o în adâncul ochilor albaștri, ușor sașii, tăcând și arătând că acela era singurul lucru pe care îl putea face. Ipek intuise că, de data aceasta, Ka se afla într-o cu totul altă stare de spirit decât în ziua anterioară și își dăduse seama, totodată, că era o cu totul altă persoană. Ka a intuit, la rândul său, că Ipek simțea întunericul din sufletul lui, ba chiar că îl privea cu înțelegere. A simțit, de asemenea, că atitudinea înțelegătoare a femeii avea să-l înrobească pentru toată viața.

— Ninsoarea asta o s-o țină tot așa, a spus Ipek, prudentă.

— Nu am pâine, a spus Ka.

— Ah, îmi cer scuze!

S-a dus repede la bufetul pe care se afla așezat samovarul. A lăsat tava din mână și s-a apucat să taie pâine.

Ka spusese că voia pâine pentru că nu mai putea îndura situația în care se aflau. Acum se uita la femeie de parcă ar fi vrut să spună: „De fapt, aș fi putut și eu să mă duc să-mi tai.”

Ipek purta un pulover alb de lână, o fustă lungă, cafenie, și o curea foarte lată, de genul celor care erau la modă prin anii '70 și pe care acum nu le mai purta nimeni. Avea talia subțire și coapsele bine proporționate. Statura ei se potrivea cu statura lui Ka. Lui Ka îi plăceau și gleznele ei. Și-a dat seama că dacă nu avea să se întoarcă la Frankfurt cu ea, urma să-și amintească toată viața ce fericit era la Kars când o ținea de mână, când o săruta, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, ori când făcea haz cu ea de te miri ce.

Când brațul cu care tăia Ipek pâine a rămas nemișcat, Ka a întors capul într-o parte, înainte ca ea să se răsucească spre el.

— Vă pun pe farfurie brânză și măsline, i-a spus Ipek. Ka și-a dat seama că i se adresase cu „dumneavoastră” pentru a-i aduce aminte că în sala de mese se aflau și alte persoane.

— Da, vă rog, i-a răspuns el pe același ton, destinat celorlalți.

Când li s-au întâlnit privirile, a constatat, după expresia feței ei, că era foarte conștientă de faptul că o fixase din priviri cu puțin timp în urmă. S-a speriat la gândul că Ipek era